

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนพื้นที่จังหวัดขอนแก่น สามารถสรุป อภิปรายผลและเสนอข้อเสนอนี้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน พื้นที่จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน พื้นที่จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข ในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน พื้นที่จังหวัดขอนแก่น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ดำรงตำแหน่งใน ปี พ.ศ. 2544 - 2545 ปฏิบัติงานในตำบลที่ได้รับการคัดเลือกเป็นตำบลเขียววิถีดีเด่นระดับอำเภอ ประจำปี 2544 และ 2545 รวม 100 คน และใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 4 ตอน มีเนื้อหาครอบคลุมตัวแปรอิสระทั้ง 10 ตัว และตัวแปรตาม 1 ตัว

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window คำนวณหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า เป็นเพศชายและเพศหญิงในอัตราส่วนที่เท่ากัน คือ 50 คน ส่วนใหญ่อยู่อายุระหว่าง 40 – 49 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ประกอบอาชีพการเกษตร

2. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

Rajabhat Mahasarakham University

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่นำมาศึกษาทั้งหมด 10 ตัว มีผลต่อประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 ตัวแปร โดยผู้วิจัยแยกการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ

2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 ปัจจัย โดยเรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้

2.1.1 การได้รับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ (X_2)

2.1.2 การได้รับคำชมเชยหรือเกียรติคุณดีเด่น (X_9)

ตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษาทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายการผันแปรในตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถอธิบายการผันแปรได้ร้อยละ 31.00 ซึ่งสามารถสร้างสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 3.952 + (-0.000000263) X_1 + (-0.0723) X_2 + (-0.0204) X_3 \\ + 0.05533 X_4 + 0.01204 X_5 + (-0.0159) X_6 + (-0.0731) X_7 \\ + 0.05435 X_8 + (-0.0256) X_9 + 0.02645 X_{10}$$

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$Z = -0.006Z_1 - 0.436Z_2 - 0.044Z_3 + 0.181Z_4 + 0.022Z_5 - 0.021Z_6 \\ - 0.033Z_7 + 0.264Z_8 - 0.125Z_9 + 0.109Z_{10}$$

เมื่อ Y และ Z = ประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนา

สิ่งแวดล้อมชุมชน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จำนวน 8 ปัจจัย ดังนี้ คือ

- 2.2.1 ฐานะทางเศรษฐกิจ
- 2.2.2 การได้รับการยอมรับนับถือ
- 2.2.3 การได้รับการฝึกอบรม
- 2.2.4 ความรู้ความเข้าใจในงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน
- 2.2.5 ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่
- 2.2.6 เจตคติที่มีต่องานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน
- 2.2.7 การได้รับการสนับสนุนจากราชการหรือองค์กร
- 2.2.8 การได้รับความร่วมมือจากทีมงาน

3. ประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนา

สิ่งแวดล้อมชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า ระดับประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนพื้นที่จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

4. ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข ในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า สภาพปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนพื้นที่จังหวัดขอนแก่น แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้ คือ

4.1 สภาพปัญหา อุปสรรคส่วนตัว คือ เศรษฐกิจในครอบครัวไม่สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ขาดความชัดเจนในหน้าที่ ไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชน แนวทางแก้ไขที่ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนเสนอ คือ ควรที่จะเพิ่มค่าตอบแทนหรือสวัสดิการให้มากขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ควรที่จะมีการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนได้รับทราบว่า อาสาพัฒนาชุมชนคือใคร มากจากไหนทำหน้าที่อะไร

4.2 สภาพปัญหา อุปสรรคภายนอก คือ ขาดงบประมาณ ชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม รายได้คนในชุมชนยังมีรายได้น้อย ประชาชนขาดความตระหนักและความรับผิดชอบในการที่จะพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ไม่มีศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ไม่มีวัสดุ อุปกรณ์ ที่พร้อมใช้ในการเก็บขยะ

แนวทางแก้ไขที่ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนเสนอ คือ รัฐบาลควรจัดงบประมาณสนับสนุนโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน ควรปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความรักสิ่งแวดล้อม ควรมีการรณรงค์และจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน ควรมีแหล่งข้อมูลข่าวสารในชุมชน ควรจัดซื้อถังขยะ และจัดหาสถานที่ทิ้งขยะ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ที่ได้จากเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามมีประเด็นที่น่าสนใจพอที่จะนำมาอภิปราย เพื่อตอบข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนพื้นที่จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 จำนวน 2 ปัจจัย คือ การได้รับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ และการได้รับคำชมเชย หรือเกียรติคุณดีเด่น มีประเด็นที่น่าสนใจพอที่จะนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การได้รับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ มีผลต่อประสิทธิภาพของ ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนพื้นที่จังหวัดขอนแก่น แสดงให้เห็นว่า สื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ สามารถเข้าถึง ประชาชนทุกพื้นที่และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ค่านิยมของชุมชน ประชาชนอย่างมาก ยิ่งผู้นำ อาสาพัฒนาชุมชนได้รับข่าวสารต่าง ๆ ในงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนบ่อยครั้งเท่าไร ยิ่งจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ได้แสดงออกซึ่งความสามารถในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง (2541 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า การได้รับข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการ พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง และสอดคล้องกับแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน (แผนแม่บทกรมการพัฒนาชุมชน. 2544 : 1) ที่กำหนด มาตรการในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมไว้ว่า จะต้องมีการรณรงค์ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชนและองค์กรชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ประเด็นที่สอง การได้รับคำชมเชยหรือเกียรติคุณดีเด่น มีผลต่อ ประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนพื้นที่ จังหวัดขอนแก่น แสดงให้เห็นว่า ยิ่งผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีขวัญและกำลังใจในการ ปฏิบัติงานโดยได้รับคำชมเชย หรือรางวัลเกียรติคุณดีเด่นจากราชการ องค์กรมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งทำให้ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนได้แสดงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อม ชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพฑูรย์ โพธิ์สว่าง (2541 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า การได้รับคำชมเชยหรือเกียรติคุณดีเด่น มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนา ชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง และสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้น ความต้องการของมาสโลว์ ขั้นที่สี่ คือ ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องทางสังคม หรือความต้องการมีฐานะเด่นในสังคม เป็นความต้องการของมนุษย์ในระดับสูงขึ้นมาอีก หรือความมีศักดิ์ศรีต้องการที่จะได้เข้าร่วมและได้รับการยอมรับในสังคม

3. ประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนา สิ่งแวดล้อมชุมชน

จากผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน อยู่ในระดับต่ำ ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะว่า ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนยังขาดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมชุมชนน้อย ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับกรมการพัฒนาชุมชนในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบที่จะต้องทำการชี้แจงให้ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนทราบว่าตนเองมีบทบาท หน้าที่ ภารกิจอย่างไร โดยการจัดฝึกอบรม ประชุม หรือปฐมนิเทศก่อนเข้ารับหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชนเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน (แผนแม่บทกรมการพัฒนาชุมชน. 2544 : 1) ที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของอาสาพัฒนาชุมชนและผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ไว้ดังนี้ คือ 1) ช่วยเหลือ สนับสนุน การดำเนินงานตามแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้าน 2) กระตุ้นให้องค์กร ประชาชนรู้สภาพปัญหาของหมู่บ้าน และสามารถวางแผนงานเพื่อแก้ไขปัญหาได้เอง รวมถึง การกระตุ้นให้ประชาชนรู้จักช่วยตนเอง และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ริเริ่มและสนับสนุนการดำเนินงานพัฒนา โดยเป็นที่ปรึกษา กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มอาสาสมัครตลอดจนองค์กรประชาชนและกิจกรรมการพัฒนา ต่าง ๆ 4) เป็นผู้ประสานงานระหว่างองค์กรประชาชนกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรเอกชน หรือเอกชนอื่น ๆ และ 5) ปฏิบัติงานอื่นที่คณะกรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล องค์กรบริหาร ส่วนตำบล หรือทางราชการมอบหมาย และสอดคล้องกับแนวคิดของ สมพร เทพสินธา (2541 : 1-2) ที่กล่าวไว้ว่า อาสาสมัคร นอกจากหมายถึงบุคคลซึ่งเป็นรูปธรรม ยังหมายถึง จิตและวิญญาณของอาสาสมัครซึ่งเป็นนามธรรมและหมายถึงการทำงานด้วยความสมัครใจ เพื่อเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น ประชาชนและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทนที่เป็นเงินหรือวัตถุ เช่น การทำหน้าที่โดยไม่เห็นแก่บำเหน็จรางวัลหรือผลประโยชน์

4. ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไข ในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อม ชุมชนของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

จากผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหา อุปสรรคในการปฏิบัติงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนพื้นที่จังหวัดขอนแก่น แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้ คือ

4.1 **สภาพปัญหา อุปสรรคส่วนตัว** คือ เศรษฐกิจในครอบครัวไม่สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน เนื่องจากมีรายได้น้อย งานส่วนตัวมีมาก ค่าตอบแทนน้อยขาดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ ไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนเท่าที่ควร

แนวทางแก้ไขที่ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนเสนอก็คือ ควรที่จะเพิ่มค่าตอบแทนหรือสวัสดิการอื่นให้มากขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ควรที่จะมีการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนได้รับทราบ ว่า อาสาพัฒนาชุมชนคือใคร มาจากไหน ทำหน้าที่อะไร เพื่อให้เกิดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่

4.2 **สภาพปัญหา อุปสรรคภายนอก** คือ ขาดงบประมาณ ชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม คนในชุมชนส่วนมากมีรายได้น้อย ทำให้ต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มพูนรายได้ ไม่มีศูนย์ข้อมูลข่าวสาร หรือห้องสมุดเพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้ศึกษาหาความรู้ ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ ที่พร้อมใช้ในการเก็บขยะ

แนวทางแก้ไขที่ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนเสนอก็คือ รัฐบาลควรงบประมาณสนับสนุนโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนต่าง ๆ ควรรณรงค์ปลุกจิตสำนึกให้ชุมชนมีความรักหวงแหนสิ่งแวดล้อม ควรจะมีเงินทุนอุดหนุนงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมจากส่วนกลาง เพราะการเงินเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงาน โดยเฉพาะชุมชนที่ยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงบทบาทหน้าที่ที่แท้จริงของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ควรมีการรณรงค์และจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ให้การสนับสนุน และการปฏิบัติจะต้องทำอย่างต่อเนื่องและชัดเจน ควรมีแหล่งข้อมูลข่าวสารในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์รายวัน ข่าวสารสิ่งแวดล้อมและที่สำคัญพัฒนากรผู้ทำหน้าที่ประสานงานตำบลต้องลงสู่พื้นที่ให้มากขึ้นเพื่อคอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนในการพัฒนาชุมชน ควรจัดหาถังขยะ และสถานที่ทิ้งขยะ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยที่ค้นพบ ผู้วิจัยขอเสนอแนะเกี่ยวกับผลการวิจัยครั้งนี้ ใน 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นเกี่ยวกับการทำวิจัยครั้งต่อไปโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงาน ดังต่อไปนี้

1.1 กรมการพัฒนาชุมชน ควรสนับสนุนด้านวิชาการและเทคนิคในการปฏิบัติงานแก่ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ประสานแหล่งเงินทุนในการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนและเงินทุนในการประกอบอาชีพแก่ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ เช่น กองทุนหมู่บ้าน มูลนิธิ องค์กรเอกชน และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานในบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนให้แพร่หลายและกว้างขวาง

1.2 เจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะพัฒนาการควรเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในงานพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนแก่ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน ควรสร้างแรงจูงใจโดยการให้คำชมเชย ให้รางวัลเกียรติคุณ หรือสัญลักษณ์อื่น ๆ ด้วยการจัดประกวดกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน เพื่อแสดงถึงคุณงามความดีของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน

2.2 ควรมีการศึกษาเจตคติของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน